

Mogens Müller

Af professor, dr.theol. Jesper Høgenhaven

Mogens Müller, der har beklædt Det Teologiske Fakultets ene professorat i Ny Testamente siden 1982, fratræder sin stilling i forårssemesteret 2017. Før sin tiltræden var

Mogens Müller residerende kapellan i Lumsås gennem 8 år.

Menneskesønnen

Mogens har været en særdeles flittig og produktiv forsker med et vidtfavnende felt af interesseområder. Hans doktordisputats fra 1984 *Der Ausdruck „Menschensohn“ in den Evangelien. Voraussetzungen und Bedeutung* er et opgør med den dengang ellers indflydelsesrige tese om eksistensen af en særlig „menneskesøn“-forestilling i den antikke jødedom. Mogens argumenterer for det plausible og meningsfulde i at se evangeliernes henvisninger til „menneskesønnen“ som en eskatologisk skikkelse med visse funktioner som litterære eftervirkninger af den vision, som skildres i Dan 7. Mogens' beskæftigelse med Menneskesønnen har været en vedvarende interesse gennem hele hans forskerkarriere.

I 2008 udkom *The Expression 'Son of Man' and the Development of Christology*, der beskriver, hvordan historien om tolkningen af udtrykket menneskesønnen ned gennem tiderne på en spændende måde afspejler de forskellige perioders kristologiske tænkning. Således falder opgivelsen af den tidligere yndede tanke om en særlig apokalyptisk menneskesøn-forestilling sammen med, at nytestamentlig kristologi i dag ikke så meget orienterer sig ud fra de forskellige „kristologiske titler“ som ud fra det, der i evangelierne bliver fortalt om Jesus.

Septuaginta

På et tidspunkt, før begrebet „receptions-historie“ havde vundet indpas i eksegesen, var Mogens således langt inde i en intensiv beskæftigelse med de bibelske teksters lange og spændende efterliv.

Den receptionshistoriske interesse afspejler sig også i Mogens' omfattende arbejde med den antikke jødiske oversættelse af de hellige skrifter til verdenssproget græsk, Septuaginta. Ikke mindst Septuaginta-traditionens betydning for den kristne reception af Det Gamle Testamente har haft Mogens' interesse, blandt andet udmøntet i bogen *Kirkens første Bibel. Hebraica sive Graeca veritas?* fra

*Mogens Müller ved muren
i Betlehem under studen-
terekursionen i 2010.
Fotograf: Niels Peter
Lemche.*

1994. Bogen udkom i 1996 i en engelsk oversættelse, som blev en hel del mere bemærket og diskuteret end den danske bog. Her og i en række andre arbejder fra Mogens' hånd peges der på spændingen imellem den reception af de oldjødiske tekster i deres græksprogede, helleniserede udgave, som faktisk har præget oldkirkens læsning og forståelse af Bibelen, og det historisk orienterede ideal, som bryder igennem med renaissance og reformation, hvor man søger tilbage til den hebraiske bibeltekst for der at finde den oprindelige sandhed.

Mogens' insisteren på Septuagintatraditionens faktiske historiske betydning havde karakter af en pionerindsats i den

forstand, at det siden er blevet et almindelig anerkendt synspunkt, at denne del af den bibelske receptionshistorie er væsentlig og fortjener opmærksomhed. Da Mogens fremførte synspunktet, mødte det dog ikke uden videre forståelse overalt i det eksegetiske fagmiljø. Ikke mindst blandt Mogens' GT-kolleger sporede en vis frygt for, at man her i virkeligheden var på vej til at opgive eller svække selve den historisk-kritiske tilgang til Bibelen og GT: Hvis ikke den hebraiske „grundtekst“ skulle være det selvfølgelig udgangspunkt for et teologisk studium af GT, men en oversættelse kunne være lige så god som originalen, hvor var vi så henne? Nu var det så heller ikke Mogens' an-

liggende, at studiet af Septuaginta skulle erstatte arbejdet med den hebraiske bibeltekst, skønt det ind imellem – noget karikeret – blev fremstillet sådan.

Receptionshistoriens indtog

I virkeligheden må man nok konstatere, at Mogens ganske enkelt var tidligt ude med en stilfærdig påpegning af, at til studiet af bibelteksternes betydning hører nu engang også en forståelse af den virkning, teksterne har haft ned gennem tiden. Interessen for den bibelske receptionshistorie er siden vokset eksplosivt og har fået sin uomgængelige plads også i fageksegesens sammenhæng. Mere specifikt har studiet af Septuaginta-traditionen også fået en mere fremtrædende plads i GT-eksegese og forskningen i den antikke jødedom. Og i øvrigt er forestillingen om en hebraisk „grundtekst“ temmelig problematisk set i lyset af de mange forskellige tekstudgaver, som ikke mindst Qumran-håndskrifterne har bragt for dagen. Mangfoldighed og forskellighed ser ud til at have været situationen hele vejen fra begyndelsen af de bibelske traditioners tilblivelse og nedfældelse.

Dødehavsskrifterne

Studiet af Qumran-håndskrifterne er et andet af Mogens' interesseområder. Han var således en af hovedkræfterne bag afholdelsen af en international conference om Dødehavsrullerne („Qumran between the Old and New Testaments“) på Schæfergården i juni 1995, ligesom han i samarbejde med Bodil Ejrnæs og Niels Peter Lemche forestod tilrettelæggelsen og udgivelsen af en ny dansk oversættelse af de vigtigste Qumran-skrifter (*Dødehavsskrifterne og de antikke kilder om essæ-*

erne fra 1998. En ny udgave med Bodil Ejrnæs, Mogens Müller og Søren Holst som redaktører så dagens lys i 2003). Mogens bidrog her selv med en oversættelse af teksterne om essæerne hos Josefus og Filon.

Bibelsk genskrivning

Mogens har i de senere år været levende optaget af begrebet „bibelsk genskrivning“. Med afsæt i diskussionerne om „Rewritten Bible“ som en særlig litterær genre i den antikke jødedom har Mogens primært fokuseret på „genskrivning“ som en aktivitet, en særlig måde at tolke og formidle litterære traditioner på. Genskrivning i denne forstand bliver et bredere, men stadigvæk meningsfuldt definerbart fænomen, som kan påvises inden for forskellige litterære generer. Mogens ledede forskningsprojektet „Evangelierne som bibelske genskrivninger“, som støttedes af Velux-fonden (2010-2015). En af de mere markante teser, som knytter sig til projektet, er forsøget på at påvise, at Lukasskrifterne hører til den seneste del af den nytestamentlige litteratur, og at Lukasevangeliet – foruden Markus- og Matthäusevangeliet – også kan have benyttet Johannesevangeliet som kilde. Mogens' læsning af evangelierne som genskrivninger er overskueligt præsenteret i bogen *Evangeliet og evangelierne* (fra 2015).

Mogens' publikationer dækker et bredt udsnit af emner inden for nytestamentlig eksegese og den antikke jødiske og tidlige kristne historie. I 2000 udkom hans kommentar til Matthäusevangeliet, et produkt af hans mangeårige interesse for og fordybelse i dette skrift. Et andet tema, som Mogens har arbejdet flittigt med, er

Jesu liv-forskningen og ikke mindst den danske nytestamentlige eksegese historie, hvad der bl.a. har udmøntet sig i bogen *Jesu-liv-litteratur i Danmark. Jesusbilleder eller tidsbilleder?* (fra 2008). Men også Paulus og den nyere Paulus-tolkning har været inden for synsfeltet, som det f.eks. senest kommer til udtryk i en artikel fra 2015 i *Dansk Teologisk Tidsskrift* om forståelsen af det sande Israel i NT og særlig udtrykket „Guds Israel“ i Gal 6,16.

Mellemøstekskursionerne

Kærligheden til Palæstinas geografi og historie og til den konkrete fysiske virkelighed, som uanset, hvor meget bibelteksterne er litterære størrelser, dog stadig udgør disse teksters baggrundsscene, har ikke mindst givet sig udslag i Mogens' indsats som organisator og leder af fakultetets mange og navnkundige Mellemøsten-ekskursioner, senest i 2015. Talrige studerende og kolleger har haft glæden ved at opleve Mogens' entusiasme på disse rejser, hvor hans lokalkendskab og fortrolighed med de historiske kilder og det arkæologiske og topografiske stof ikke har kunnet undgå at virke smittende og inspirerende. Og ve den tvivlsomme lokale sælger, der har prøvet at afsætte en falsk *Judaea Capta*-mønt, hvis Mogens var i nærheden!

Formidling

Mogens har ud over sine mange videnskabelige arbejder også været en utrættelig formidler af det eksegetiske og teologiske stof som boganmelder, kronikør og foredragsholder. Han har bidraget med en lang række artikler til bl.a. *Den Store Danske Encyklopædi*, *Gads Bibel Leksi-*

kon og *Studiebibelen*. Sammen med sin hustru Lisbet Kjær Müller har han udgivet *En bog om Bibelen* (2010; tidligere udgave *Politikens bog om Bibelen*, 2004) og senest *Bibelleksikon* (2014; tidligere udgaver: *Bibelens Hvem hvad hvor*, 1980, og *Politikens Bibelleksikon*, 1992).

Administration

Gennem sine professorår har Mogens Müller lagt et stort og vægtigt arbejde i det teologiske fakultets administration, bl.a. i flere perioder som afdelingsleder på ABE og som prodekan i perioden 2002-2010. Han har beklædt en lang stribe af tillidshverv i de styrende organer og været medlem af talrige bedømmelsesudvalg. Mogens' kærlighed til og forankring i teologiens klassiske akademiske tradition har ingen, der kender ham, kunnet være i tvivl om. Hans indsats som medredaktør af *Dansk Teologisk Tidsskrift* gennem en årrække og som redaktør af det teologiske fakultets publikationsserie og *TEOL-information* har været præget af hans høje kvalitetskrav og omhu for detaljen.

Først og fremmest har Mogens været en skattet underviser og vejleder og en vidende, hjælpsom og loyal kollega. Hans kendskab til fakultetets historie er enestående og vil blive savnet dybt. På Afdeling for Bibelsk Eksegese har Mogens repræsenteret en helt speciel kontinuitet med teologiens historiske forudsætninger og faglige traditioner, der er med til at sætte de dagsaktuelle problemstillinger i relief. Han har generøst delt ud af sin viden og lærdom. Og hans helt særlige tørre humor – og den naturlige hjertelighed, som den dækker over – vil efterlade et stort savn hos både kolleger og studerende.